

Dos panegírics
d'Andreu Rey d'Artieda (1604)
i Vicent Garcia (1613) pronunciats
a l'Estudi General de Lleida.
Edició crítica

Albert Rossich

Joan Solà International Prize for Research into Catalan Philology (2018)

RESSENYA A ALBERT ROSSICH, *DOS PANEGÍRICS D'ANDREU REY D'ARTIEDA (1604) I VICENT GARCIA (1613) PRONUNCIATS A L'ESTUDI GENERAL DE LLEIDA. EDICIÓ CRÍTICA*, LLEIDA, EDICIONS DE LA UNIVERSITAT DE LLEIDA, 2019, ISBN: 978-84-9144-184-7

REVIEW TO ALBERT ROSSICH, *DOS PANEGÍRICS D'ANDREU REY D'ARTIEDA (1604) I VICENT GARCIA (1613) PRONUNCIATS A L'ESTUDI GENERAL DE LLEIDA. EDICIÓ CRÍTICA*, LLEIDA, EDICIONS DE LA UNIVERSITAT DE LLEIDA, 2019, ISBN: 978-84-9144-184-7

ENRIC QUEROL COLL
equerol@hotmail.com

Universitat de Barcelona.

L'obra que ressenyem, 5è Premi Internacional de Recerca en Filologia Catalana Joan Solà (2018), presenta, a grans trets, l'edició de dos panegírics en llengua catalana de principis del XVII: *L'Oració panegírica a Vicent Santfeliu* (1604), atribuïda tradicionalment, però no unànimement, a Francesc Vicent Garcia, i la més coneguda *Oració panegírica a Felip de Berga i d'Aliaga* (1613). Ambdues edicions, pulcríssimes tant pels criteris emprats com per l'exhaustivitat dels testimonis col·locacionats, van acompanyades d'un estudi en què, d'una banda, es justifica l'atribució de l'*Oració* primera al poeta valencià Andreu Rey d'Artieda; de l'altra s'exposa el context cultural en què es generà la *Oració*

panegírica a Felip de Berga –ambient de la Universitat de Lleida, el personatge lloat i els llinatges familiars dels Berga i dels Aliaga, la relació entre els dos textos editats, etc. Tot això s'acompanya d'una síntesi biogràfica sobre Garcia amb una notícia extraordinària, com és el descobriment de la partida de bateig del poeta, no a Tortosa, sinó, atenció, a Saragossa!

Durant gairebé bé 40 anys el doctor Rossich ha incidit en l'estudi de la vida i l'obra de Francesc Vicent Garcia, un tema obert, per dir-ho així, que s'ha anat enriquint amb les aportacions d'aquest estudiós. Garcia és probablement el poeta català més complet del barroc, tant per la varietat de gèneres que conreà –oratòria religiosa, teatre, epístoles en vers, panegírics i una gran varietat de formes mètriques manejades pels poetes de l'època– com per la qualitat de les seves produccions. Òbviament, el poeta tortosí no ha estat l'únic objecte d'interès de Rossich, però crec que es pot afirmar que l'estudi del variat corpus particular de Garcia, en ocasió de la seva tesi doctoral, va portar Rossich a plantejar-se, al llarg dels anys, l'anàlisi dels diferents gèneres conreats i també d'una sèrie de qüestions vinculades –recepció, assimilació, reformulació de les novetats literàries, estètiques i epistemològics– que, l'han convertit en el millor especialista de l'època en l'àmbit català. Garcia ha estat, en tot cas, una motivació per emprendre recerques que després l'han dut a altres autors i, finalment, a formar un marc teòric complet de la producció catalana al Barroc.

Aquesta nova aportació d'Albert Rossich és un bon exemple d'aquesta manera de fer: una recerca que va del text particular a la teoria del gènere i que es retroalimenta profitosament. En aquesta ocasió l'objecte d'estudi és el panegíric, gènere que assoleix un gran ressò en les lletres hispàniques a partir del conegut *Panegírico al duque de Lerma*, obra de Luis de Góngora, del 1617. Aquesta composició esdevindrà el paradigma per a tota una munió de poetes que seguiran l'estela gongorina: José García de Salcedo Coronel, Gabriel Bocángel, Francisco de Trillo y Figueroa, o, més nostrat, el morellà Francesc Cros, autor d'un *Elogio a [...] D. Fr. Isidoro de Aliaga, arzobispo de Valencia* (1623/1626). Tot i que les hibridacions amb altres gèneres de reminiscència clàssica, com ara l'oda, la cançó o l'elegia, no ens permeten considerar Góngora, en rigor, com a únic i autèntic pioner –el sevillà Cristóbal Mosquera de Figueroa, traspasat el 1610, per exemple, havia dedicat una cançó al duc de Medina Sidonia– Rossich deixa constància de com els dos textos catalans s'avancen clarament a l'esclat de panegírics en castellà del segle XVII. Tot plegat, es tracta d'una bona mostra de fins a quin punt les lletres catalanes estaven obertes a l'experimentació i a la novetat, i ens fa replantejar un concepte esdevingut axioma: tota obra catalana del barroc depèn mecànicament de models castellans ja consolidats i d'èxit. En aquest cas, el panegíric era un gènere encara no ben codificat, en estadi de construcció, per dir-ho així, i diverses obres es generen alhora tant en llengua catalana com en castellà. Cal recordar també que ens trobem als antípodes de l'*stilus humilis* amb que la crítica ha caracteritzat la poesia catalana del barroc. Lluny dels tòpics que assenyalen –i rebaixen– aquesta literatura en considerar-la intranscendent, anecdòtica, barroera i vulgar, a més de ser un mer calc de les modes literàries castellanes, els poemes aquí editats pertanyen a un gènere *noble*, elevat, segons la retòrica clàssica, reservat a autors de pes, *gravis*, amb bagatge intel·lectual i fina eloqüència.

Pel que fa a l'atribució de l'*Oració panegírica a Vicent Santfeliu*, model del panegíric de Garcia, Rossich es mou, en paraules seves, en l'àmbit de la hipòtesi versemblant. A manca de proves positives, repassa la nòmina d'escriptors valencians del moment capaços d'afrontar un poema narratiu d'encàrrec caracteritzat per l'ús d'una polimetria complexa –novetat en aquell moment. D'acord amb els criteris de selecció establerts per trobar el perfil adequat –es rebutgen els escriptors pertanyents a l'estat noble, en tant que no s'avindrien a un encàrrec de tals característiques, atès el seu estatus social– s'arriba, per eliminació, al poeta i dramaturg Andreu Rey d'Artieda, que ja havia donat mostres de domini de la polimetria en les seves produccions teatrals i de qui Rossich en destaca «la seva originalitat, l'ambició, la consciència d'innovar». La hipòtesi, verdadera o no, està ben travada i exposada, i els arguments per considerar Artieda *millor candidat*, resulten convincents.

Finalment, cal tornar a la descoberta de la partida de bateig de Garcia a l'Archivo de Protocolos de Zaragoza, que situa el seu naixement a la ciutat aragonesa el gener del 1579. La troballa acaba amb un *misteri* que s'arrossega des de la publicació de *La armonia del Parnàs* (1703), edició prínceps de Garcia. En aquella ocasió, els rectors de Pitalluga i dels Banys (Manuel de Vega i Joaquim Vives), autors d'una «Vida del doctor Vicent Garcia», que precedeix el text, s'excusaven de la manca documental amb «lo foc de las guerras de la passada centúria», que hauria destruït els llibres parroquials pertinents. La qüestió s'embolicà més encara amb la publicació de la partida de bateig d'un tal Francesc Garcia i Torres per part de l'erudit local Sinesi Sabater, que la presentà com l'autèntica del poeta.

Però com diu el mateix Garcia en l'única obra en prosa que li coneixem, *el Sermó predicat en les exèquies del rei don Felip III* (Barcelona, 1622), «lo curiós caçador va seguint al rastre de la caça, més que més en temps de neu, i guiat amb aquelles senyals arriba a la cova a on se recollí lo animal». Albert Rossich ha estat aquest «curiós caçador de Garcia», perseverant i implacable, que, finalment, ha desfet l'embolic. El cas és que la família residia a Saragossa, on s'havia traslladat, potser cercant una millor oportunitat professional per al pare, passamaner. El traspàs del progenitor, esdevingut a Saragossa el 1582, provocà el retorn de la família a Tortosa –si no s'havien traslladat ja abans, atès que la mare havia testat a Tortosa el 1580. Tot plegat, el lloc de naixement, accidental, no canvia el fet que Garcia es considerés sempre *dertusensis* i que es convertís, com ja el valoraven els editors de l'esmentada *La armonia del Parnàs*, el 1703, en un «príncep de la poesia lírica i còmica», «Fènix de Catalunya», «glòria de Tortosa», i un llarg etcètera de lloances grandiloqüents.